

1. wrakhout

Kallo en het omliggende landschap komen op de eerste plaats voort uit de inpoldering die tijdens de jaren 40 van de 19de eeuw werd ondernomen. Het resulterende polderlandschap wordt gekenmerkt door enerzijds een ingenieus en fijn vertakt stelsel van waterkanaaltjes en kanalen en anderzijds door dijken waar Kallo zich als dorp op entte (Beverse en Melsele dijk, etc.). Sindsdien raakte deze idyllische setting hoe langer hoe meer en hoe hectischer gevat door de maalstroom van de ontwikkeling van Antwerpen. Het fort dat in de achtertuin van Kallo opdook lijkt wel een vroege aankondiging van de hedendaagse vloedgolf die rond Kallo heen trekt: snelwegen (R2), expressweg, spoorweglijnen, dokken, industriezones, sluizen, Liefkenshoektunnel, en de verhoogde Scheldedijk omcirkelen het oude dorp en snijden het af van het oorspronkelijke hinterland dat overigens in ijtempo wordt omgezet in een industrieel-logistiek havenlandschap. Als was het om deze omcirkelende belegering te vervolledigen worden in het onmiddellijke ommeland van het dorp natuurcompensatiegebieden, elektriciteitscentrales, transformatorstations, golfterreinen en dies meer gedumpt. Binnen de korste keren zal Kallo worden verzwolgen in deze maalstroom en tot wrakhout gereduceerd.

2. ruimtelijk autisme

Vandaag wordt het studiegebied gekenmerkt door het autistisch naast elkaar bestaan van verschillende ruimtelijke termen:

- een introvert dorp, op dijken (Beverse, Melsele dijk, etc.) gebouwd, en met zijn rug naar het landschap gekeerd,
- flarden van omliggend landbouwareaal, dat hoe langer hoe minder betekenis voor de landbouw heeft en hoe langer hoe minder verweven is met het dagelijkse leven in het dorp,
- omcirkelende infrastructuur die plompweg op het landschap zijn gelegd (een spoorwegdijk, een snelweglichaam (R2, expressweg), de rivierdijk, sluis en achterliggende dokken) en geen enkele constructieve relatie met het landschap aangaan. Ze snijden Kallo af van zijn omgeving en maken het tot op zichzelf teruggeworpen enclave.

Geen enkele van deze drie ruimtelijke termen (dorp, tussengebied, bovenlokale infrastructuur) is in dialoog. Elk van deze ruimtelijke termen produceert overigens verder zijn eigen landschap. Het dorp breidt uit met verkavelingen en strooit voetbalvelden om zich heen. De expressweg en R2 genereert zijn eigensoortige tentakels (op- en afritten, verkeerswisselaar, dienststroken, etc.). Het landbouwgebied echter verschrompelt en verkruijmt door tegen-gestelde ontwikkelingen (natuurcompensatie én golf, elektriciteitscentrale én toeristische infrastructuur, etc.)

3. dialoog

De ruimtelijke ontwikkelingsstrategie die hier wordt voorgesteld voor Kallo is een dialoog: het in gesprek brengen en op elkaar afstemmen van de drie vermelde ruimtelijke termen: dorp, tussengebied en bovenlokale infrastructuur. De regie van deze dialoog wordt gevoerd door en in functie van het dorp. In plaats van drie naast elkaar bestaande termen, worden ze onderdeel gemaakt van één geheel, één drievuldigheid: het dorpsdomein, bestaande uit een dorp, het omliggende dorpspark en zijn rand die dit geheel zowel van binnen als buitenuit afbakent. De analogie met het kasteeldomein spreekt voor zich (kasteel, kasteelpark, afbakening kasteeldomein die de horizon van dit eigensoortig universum bepaalt). De drie elementen maken één figuur (als een appel: klokhuis, vlees, schil), sterk genoeg om overeind te blijven in het havengeweld erom heen.

3.1 extrovert dorp

Voor het veelgeplaagde dorp dat tot op vandaag vooral van alles ondergaat, worden twee soorten structurele ingrepen voorzien:

1. Het introverte karakter van het dorp wordt omgebogen door de rand van het dorp om te zetten van een rug in een schil die een constructieve en toeëigenende relatie met het omliggende landschap aanmaakt. De 'achterrands' wordt een schil, een 'innerborder' die plaats herbergt voor, al naargelang de specifieke lokale conditie, een landschapsbalkon, een platform, een trap die toegang beregelt, een speelpleintje, een ravotveld, etc. De innerborder is een ruimtelijke filter die osmose realiseert tussen binnen en buiten, tussen dorp en dorpsdomein.
2. Structuurversterking van het dorp. De Beverse en Melsele dijk definiëren vandaag als assenkruis de armatuur van het dorp. De noord-zuid as wordt opgespannen tussen twee betekenisvolle ruimtelijke momenten –de brug over de expressweg en het sluisencomplex– die als karakteristieke poort tot het dorpsdomein fungeren. De oost-west richting heeft door verkavelingen, door de afsnijding van de Beverse dijk in het westen en door de slonzige wijze waarop aansluiting met het fort wordt gemaakt in het oosten veel van haar kracht verloren. Door langs deze as gerichte ingrepen (voorzieningen, recreatieve elementen) te voorzien (ter hoogte van de innerborder én outerborder) wordt de structuur van het dorp opnieuw versterkt en wordt gewerkt aan de relatie met het omliggende landschap.

3.2 dorpsdomein/park

Het gebied tussen dorp –innerborder– en omranding –outerborder– vormt de landschapskamer van het dorpsdomein, die toegankelijk wordt gemaakt (netwerk van paden). Deze eengemaakte landschapskamer herbergt twee sferen: ten westen een landbouwpark en ten oosten een natuurpark. Beide sferen hebben hun eigen vorm van toegankelijkheid (doorkruisen versus hooguit even insteken) en eigen rand (rand langs spoor/snelweg-Scheldedijk) en herbergen bovenlokale voorzieningen van verschillende aard (bv. golf, kinderboerderij, eventueel camping) die toelaten in dit domein verschillende publieken (binnen- en buitenstaanders, bewoner en bezoeker, scholier en stedelijke recreant, lokaal voetballertje en golfer, etc.) en verschillende schalen (Kallo, haven, Antwerpen) te verknopen.

3.3 kroon op het werk

De bovenlokale infrastructuur mag niet langer de breuk definiëren die Kallo afsnijdt, maar wordt de rand van het dorpsdomein, de rand die de horizon van het dorpsuniversum bepaalt. Gerichte ingrepen in deze zone, die vertrekken vanuit de landschappelijke eigenheid van de polder (verkavelingstructuur, sloten, kreken, etc.) maken deze rand –een outerborder– en laden hem op met betekenissen en activiteiten. De infrastructuur (spoorlijn, expressweg, Scheldedijk, etc.) wordt opgenomen in deze dorpsrand in plaats van omgekeerd zoals nu. Deze in functie van het dorp (dorpsdomein) gecreëerde rand is de nieuwe grens tussen haven en Kallo.

1.

ONSTAAN

2.

INSLUITING

3.

VERDRUKKING

4.

BESCHERMING

5.

INTEGRATIE

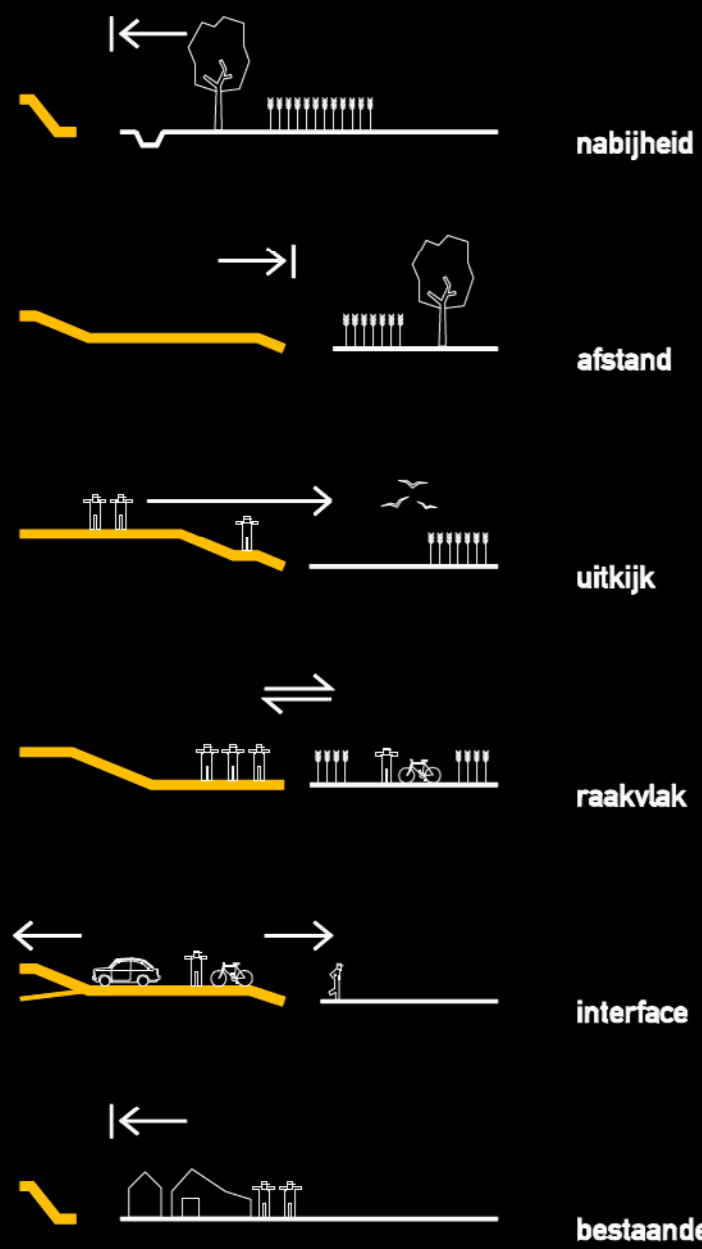
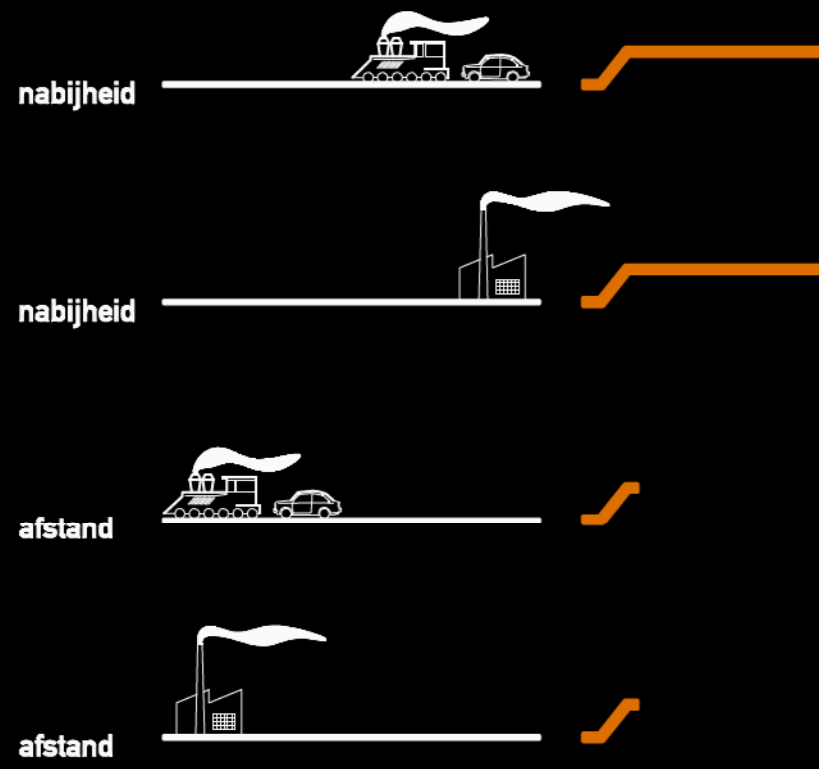

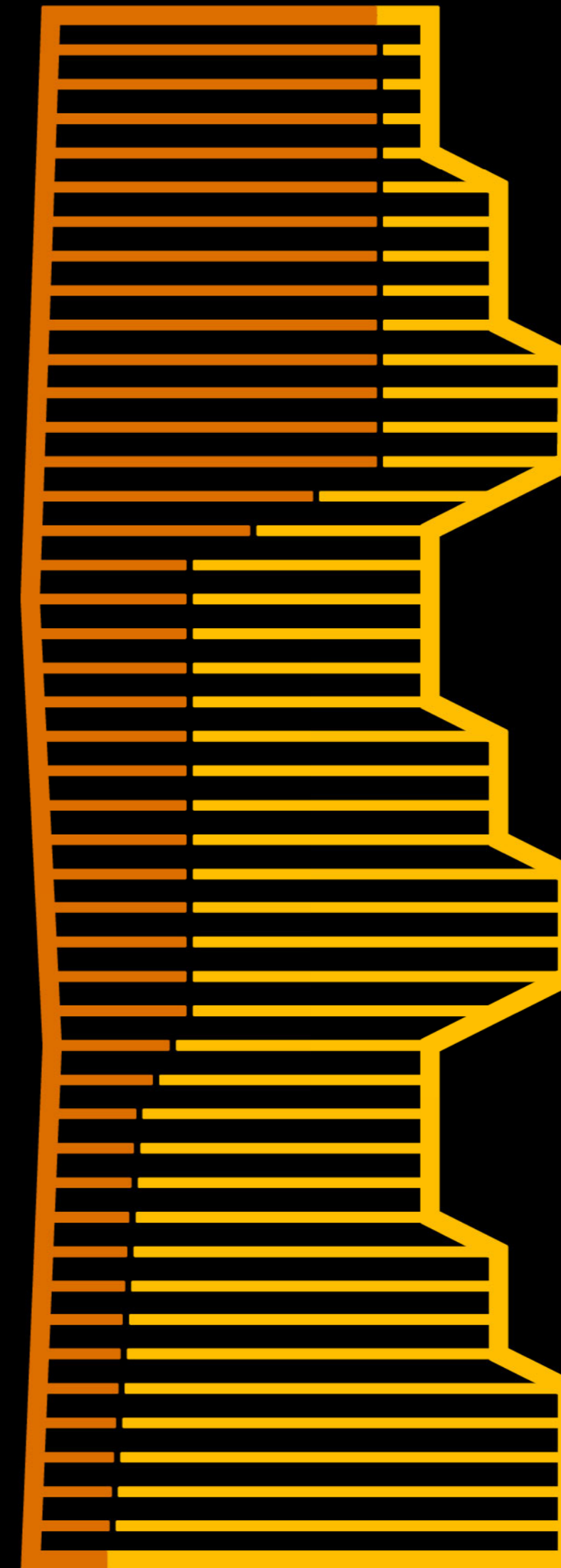
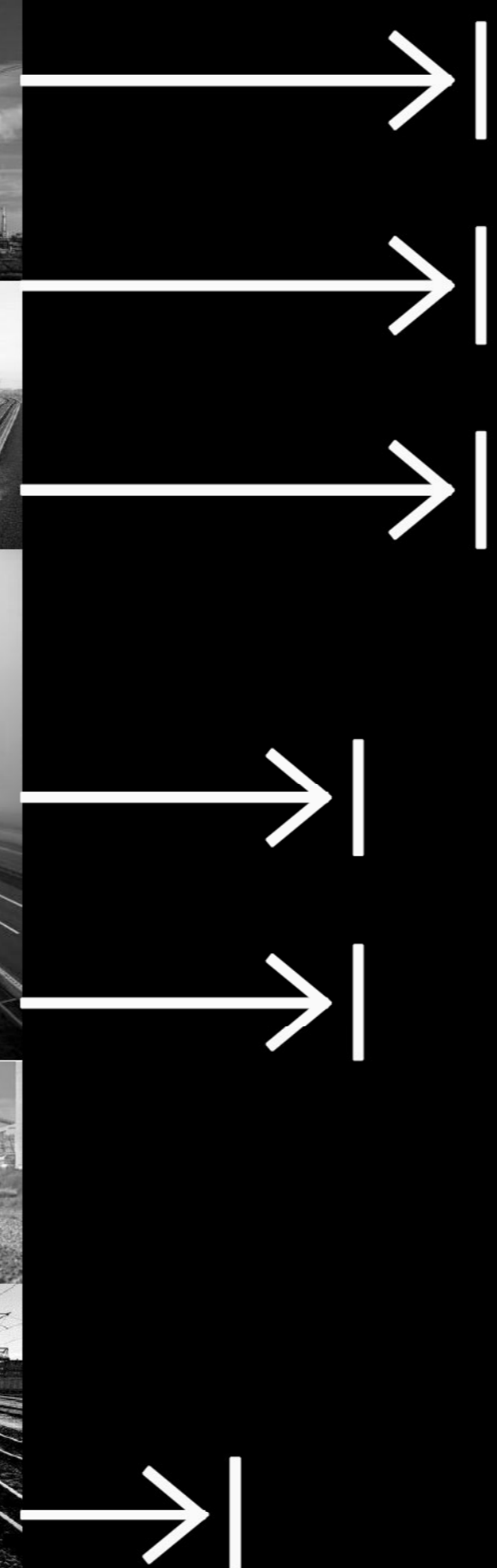
één buffer, twee gezichten

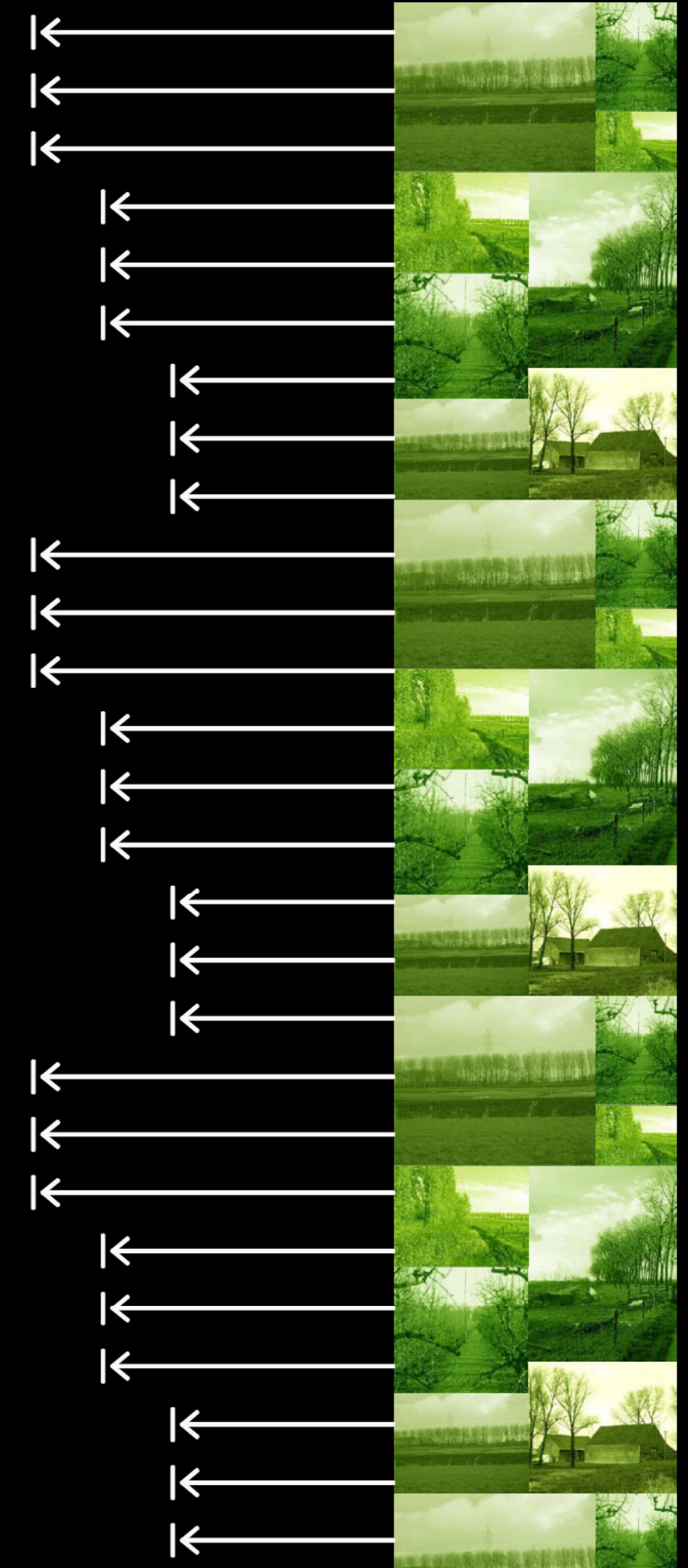
tussenterm

havenlandschap en infrastructuur

buffer

polderlandschap

ALGEMEEN PLAN

In een extreem natte omgeving, een interface tussen water en land, heeft het streven naar succes voorspoed - altijd meer en beter om te kunnen overleven - geleid tot ongelooflijke toer de force die die omgeving heeft omgevormd in iets fascinerend groots en winstgevend, maar tegelijk onbewoonbaar.

Zo vindt deze extreme dynamisch omgeving een vreemdsoortig evenwicht waarin een spontaan en een opgelegd metabolisme met elkaar versmelten. Beetje bij beetje verandert het territorium, niet tegen haar natuur in, de opeenvolging van sedimentatie en consolidatie, maar wel met een andere vormtaal en een ander ritme. Het landschap verkrijgt een ander soort samenhang waarin zowel oude als nieuwe transformaties zichtbaar worden.

Anno 2007 legt de bevolking van Kallo de vinger op de wonde en vestigt ze de aandacht op deze transformaties. Het verschil is wel dat deze transformaties zich nu afspelen op een ander niveau; het gevoelige evenwicht ligt niet meer tussen natuur en menselijk handelen, maar, met elk hun eigen opvattingen over welzijn, tussen een lokaal en een regionaal/nationaal perspectief.

De te nemen maatregelen gaan in wezen over het vastleggen van een grens en daaruit volgend, over een strategie inzake landschappelijke transformatie die het behoud verzekert van het welzijn van de bevolking en haar emotionele band met het landschap.

Verder bouwend op de conclusies uit de voorafgaande diagnose, komen we tot een eenvoudig systeem van dynamisch substitutie dat bestaat uit een set van ruimtelijke voorstellen, die onderling sterk interageren binnen een algemene context.

Een **BUITENSTE BUFFER** als bescherming tegen de storende omgeving, dringt zich op voor Kallo en de eeuwenoude omgeving met haar karakteristieke structuur. In plaats van de buffer als een buitenmaatse worst bovenop deze structuur te leggen, worden de limieten van de buffer en haar uitwerking gestuurd volgens de structuur van het bestaande polderlandschap (percelen, kreken en sloten); dit lineair systeem wordt ontworpen als een driedimensionaal **LINEAIR DORPSPARK**, dat aansluit bij die andere lineaire buffer, de dijk aan de Schelde en de insteek naar de dokken.

Passend binnen deze landschaps- en dorpslogica, koppelt het lineaire dorpspark enkele belangrijke symbolische plaatsen, zoals de Havenpunt en het Fort St-Marie en haar omgeving.

De uiterlijke karakteristieken van dit element tonen een duidelijk **BEVEDELING - EEN BUFFER, TWEE GEZICHTEN**; langs de buitenzijde heeft de buffer het karakter van een ingenieursconstructie, een infrastructuur ontworpen als bescherming. Langs de binnenkant daarentegen heeft ze een territoriaal karakter en wordt ze bepaald door fijngevoelige randvoorwaarden uit het landschap. De oriëntatie en de steilheid van het talud zorgen voor een 'natuurlijke' variatie, door de verschillende bezonning en de tijd waarin regenwater in de bodem sijpelt.

De buffer zorgt voor een slomtegevoelig gevoel van continuïteit en schaal en is ook werkelijk continu doorwandelaar. Wanneer het met specifieke punten in het landschap kruist, interageren mogelijke functies hiermee en past de vorm zich aan. Zo worden morfologisch varianten en functionele verbindingen met het binnengebied gemaakt.

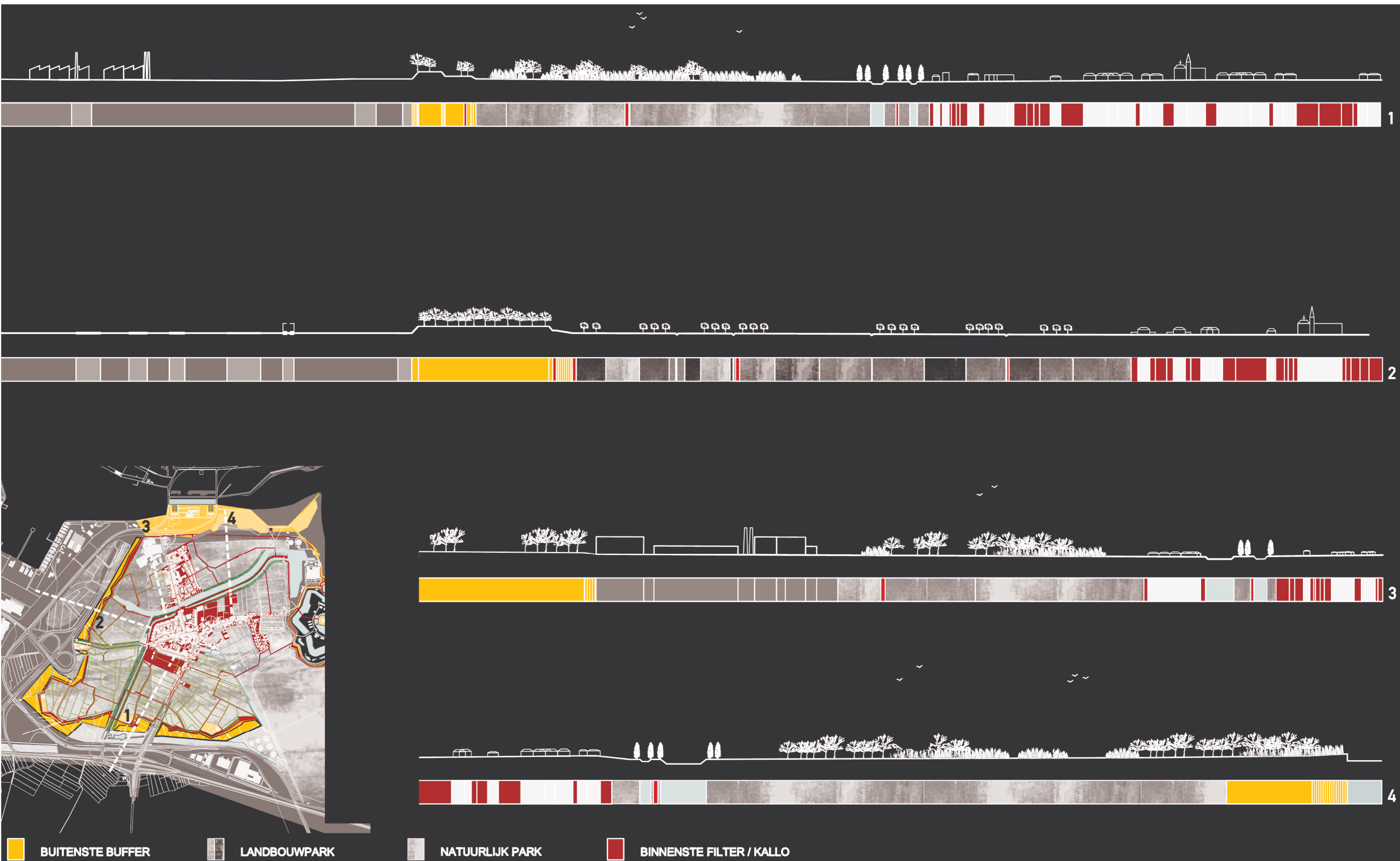
Het gebied tussen deze buitenste buffer en Kallo kan een **GROEN LANDBOUWPARK** worden waarin een symbiose tot stand komt tussen productiviteit, recreatie, pedagogie en behoud (bescherming) van het landschap; het is een territoriale matrix waarin een netwerk van paden de leesbaarheid van de percelering/eigendommen en afwateringssysteem versterkt en specifieke plaatsen met een eigen programma toegankelijk maakt voor bezoekers.

De bestaande natuurlijke zones worden herkend en uitgebreid, met het oog op optimale ecologische omstandigheden - werkelijk effectieve buffers, beschermde binnengebieden, aaneengesloten fauna-corridors of stapsteengebieden - om zich zo in een algemeen landschapssysteem in te passen en deel uit te maken van van een regionaal milieu-educatief programma - omithologie, natuurbescherming, enz. Liever dan het waardevolle landbouwgebied ten oosten van de Melseledijk 'op te offeren' als nieuw natuurcompensatiegebied, wordt ervoor gekozen bestaande natuurzones te versterken, en waar wenselijk uit te breiden. Dit wordt een groot **NATUURLIJK PARKGEBIED**, op hetzelfde ruimtelijk niveau als het landbouwpark, maar met een geïnverteerd beeld wat betreft dichtheid van paden en vrijheid/doorwaarderbaarheid.

Het circulatienetwerk convergeert tot in het dorpsweefsel van Kallo waar het aantakt op een **BINNENSTE BUFFER DIE ALS FILTER** rond het dorp de overgang markeert naar landbouwpark of natuurpark en de inwoners uitnodigt hun groene omgeving te bewonderen/ervan genieten of te doorkruisen.

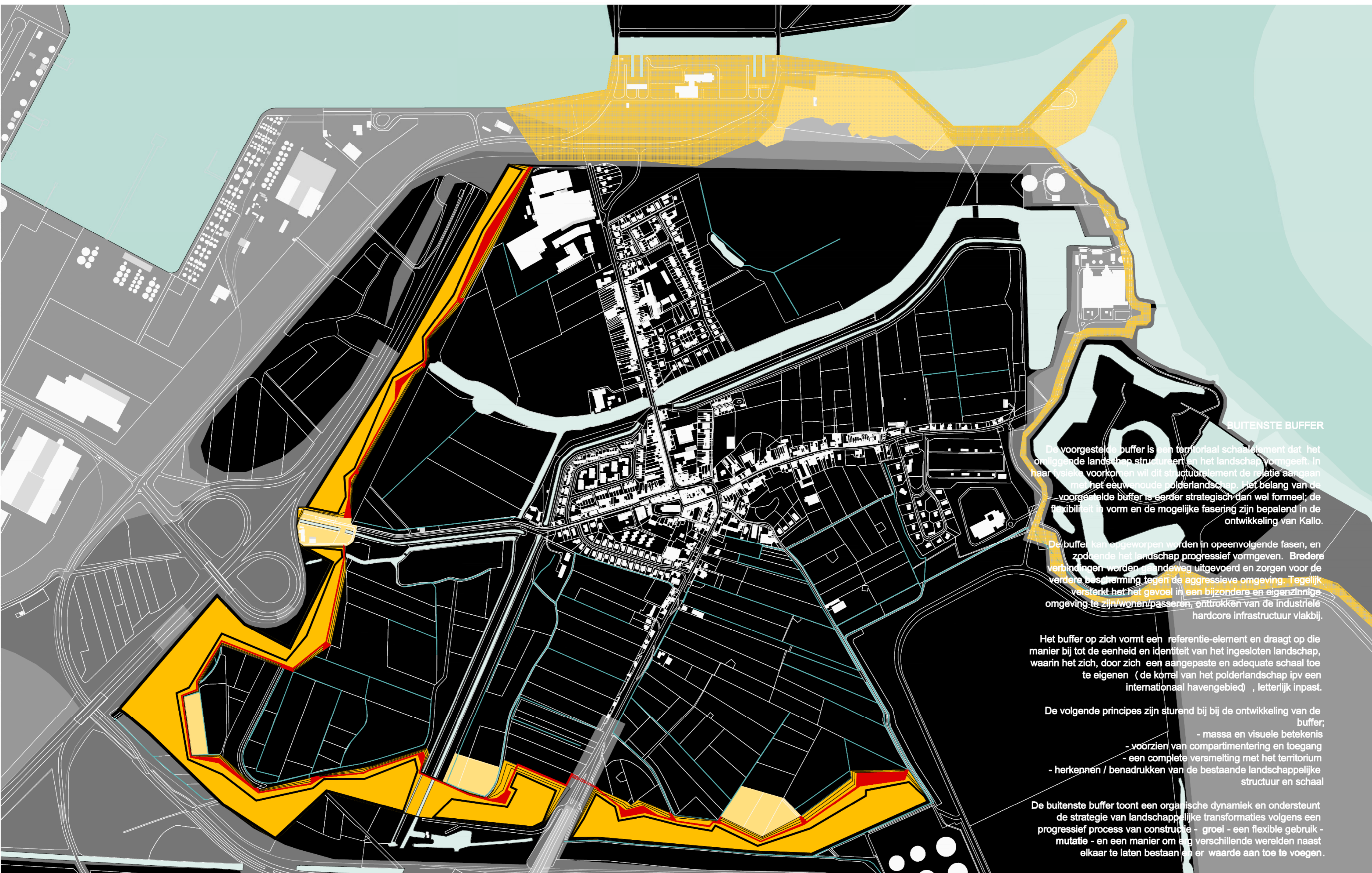
Het voorliggende voorstel gaat over de **VEREDELING/CONSOLIDATIE VAN DIERBARE LANDSCHAPPELIJKE WAARDEN** als belangrijke bron voor welzijn en levenskwaliteit. Het reikt een evenwichtig landschappelijk systeem van **SUBSTITIE** aan, met een makkelijk herkenbaar en interpreteerbare genesis, structuur en organisatie. Het gaat over een strategie die elke inwoner van Kallo volledig kan vatten en als de zijne/hare 'adopter'.

TERREINPROFIELEN

BUITENSTE BUFFER

De voorgestelde buffer is een territoriaal schaalement dat het omliggende landschap structureert en het landschap vormgeeft. In haar fysieke voorkomen wil dit structurelement de relatie aangaan met het eeuwenoude polderlandschap. Het belang van de voorgestelde buffer is eerder strategisch dan wel formeel; de flexibiliteit in vorm en de mogelijke fasering zijn bepalend in de ontwikkeling van Kallo.

De buffer kan opgeworpen worden in opeenvolgende fasen, en zodoende het landschap progressief vormgeven. Brede verbindingen worden gaandeweg uitgevoerd en zorgen voor de verdere bescherming tegen de agressieve omgeving. Tegelijk versterkt het het gevoel in een bijzondere en eigenzinnige omgeving te zijn/wonen/passeren, onttrokken van de industriële hardcore infrastructuur vlakbij.

Het buffer op zich vormt een referentie-element en draagt op die manier bij tot de eenheid en identiteit van het ingesloten landschap, waarin het zich, door zich een aangepaste en adequate schaal toe te eigenen (de korrel van het polderlandschap ipv een internationaal havengebied), letterlijk inpast.

- De volgende principes zijn sturend bij de ontwikkeling van de buffer;
- massa en visuele betekenis
  - voorzien van compartimentering en toegang
  - een complete versmelting met het territorium
  - herkennen / benadrukken van de bestaande landschappelijke structuur en schaal

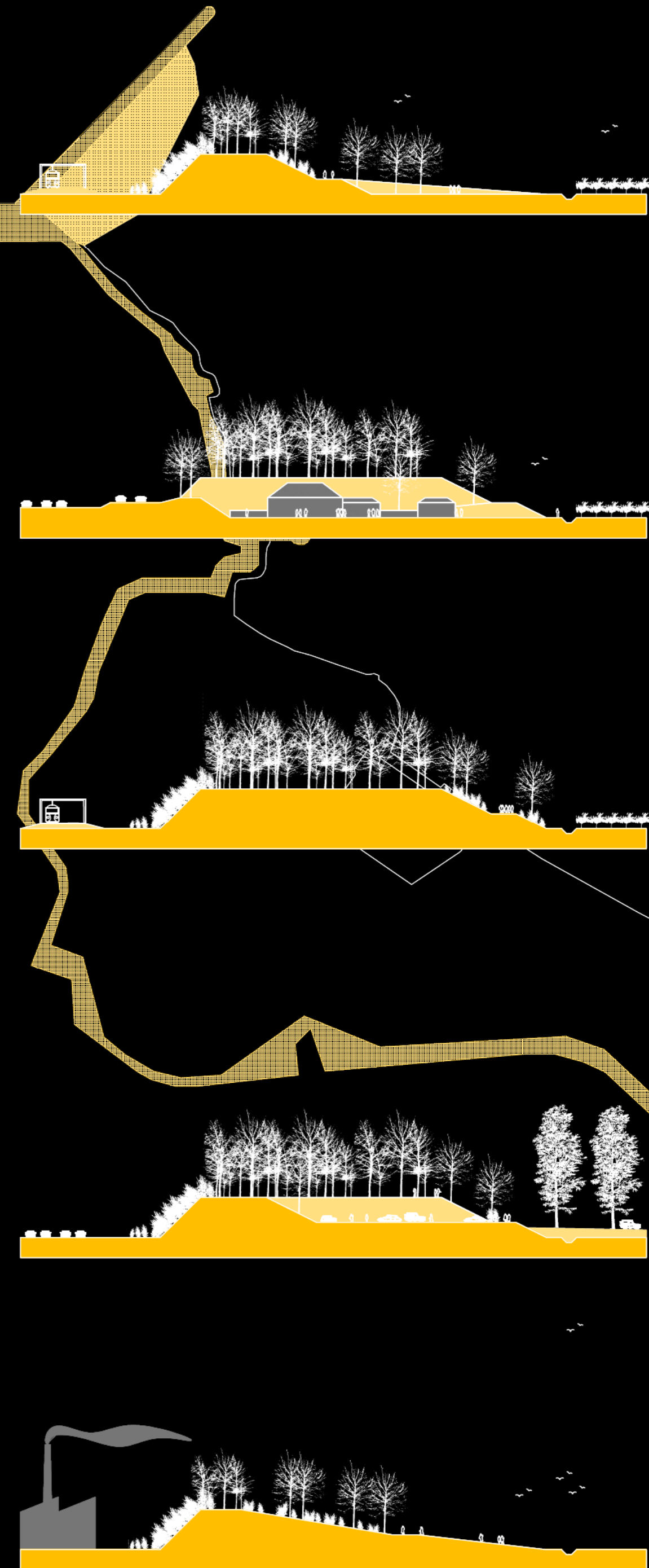
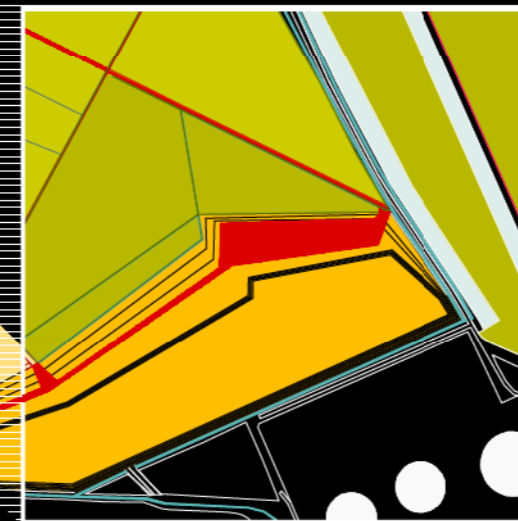
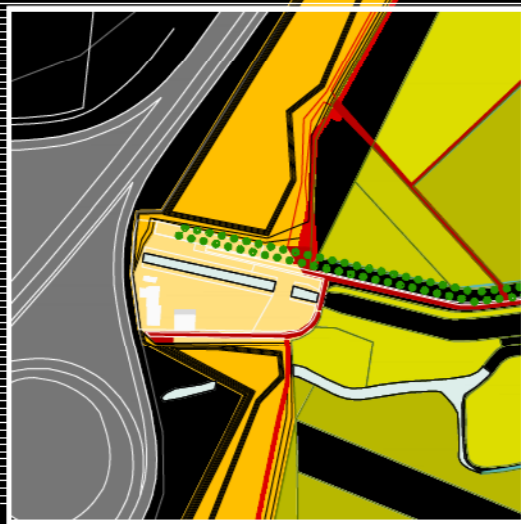
De buitenste buffer toont een organische dynamiek en ondersteunt de strategie van landschappelijke transformaties volgens een progressief proces van constructie - groei - een flexibele gebruik - mutatie - en een manier om nog verschillende werelden naast elkaar te laten bestaan en er waarde aan toe te voegen.

KRUISPUNT BUFFER MET KAMAAL: bestaande
hoere opwaarderen (agrotourisme) en verbinding
maken met oude dreef

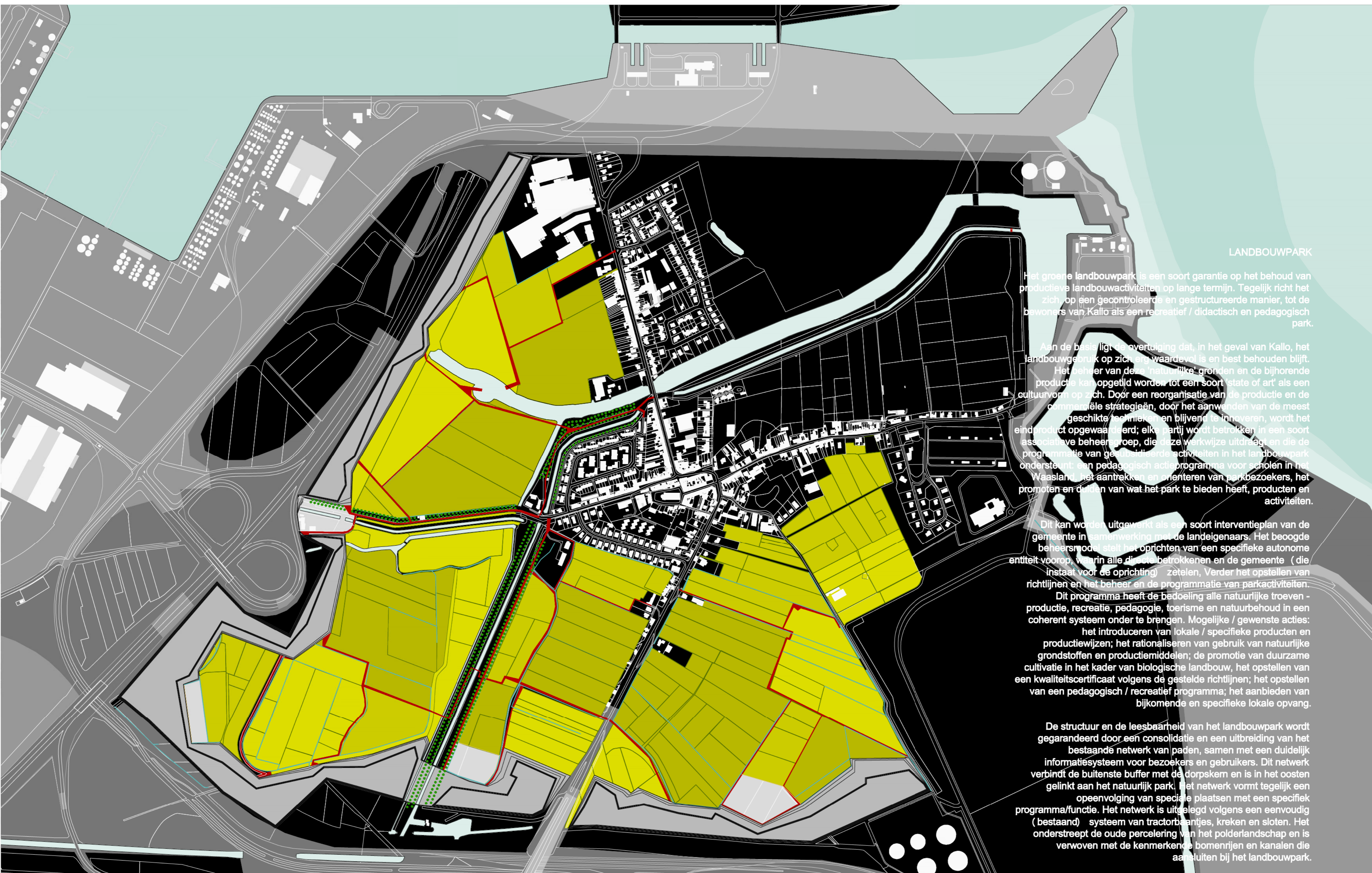
UITKIJK OVER NATUURLIJK PARK: birdwatch en
natuurinfopunt, verbinding bufferpad met omgeving

OUTER BUFFER ZONE 1.7500

00 117 D

LANDBOUWPARK

Het groene landbouwpark is een soort garantie op het behoud van productieve landbouwactiviteiten op lange termijn. Tegelijk richt het zich op een gecontroleerde en gestructureerde manier, tot de bewoners van Kallo als een recreatief / didactisch en pedagogisch park.

Aan de basis ligt de overtuiging dat, in het geval van Kallo, het landbouwgebruik op zich erg waardevol is en best behouden blijft. Het beheer van deze 'natuurlijke' gronden en de bijhorende productie kan opgetild worden tot een soort 'state of art' als een cultuurvorm op zich. Door een reorganisatie van de productie en de commerciële strategieën, door het aanwenden van de meest geschikte technieken en blijvend te innoveren, wordt het eindproduct opgewaardeerd; elke partij wordt betrokken in een soort associatieve beheer-groep, die deze werkwijze uitdraagt en die de programmering van geïntegreerde activiteiten in het landbouwpark ondersteunt: een pedagogisch actieprogramma voor scholen in het Waasland, het aantrekken en oriënteren van parkbezoekers, het promoten en duiden van wat het park te bieden heeft, producten en activiteiten.

Dit kan worden uitgewerkt als een soort interventieplan van de gemeente in samenwerking met de landeigenaars. Het beoogde beheersmodel stelt het oprichten van een specifieke autonome entiteit voorop, waarin alle directe betrokkenen en de gemeente (die instaat voor de oprichting) zetelen. Verder het opstellen van richtlijnen en het beheer en de programmering van parkactiviteiten.

Dit programma heeft de bedoeling alle natuurlijke troeven - productie, recreatie, pedagogie, toerisme en natuurbehoud in een coherent systeem onder te brengen. Mogelijke / gewenste acties: het introduceren van lokale / specifieke producten en productiewijzen; het rationaliseren van gebruik van natuurlijke grondstoffen en productiemiddelen; de promotie van duurzame cultivatie in het kader van biologische landbouw, het opstellen van een kwaliteitscertificaat volgens de gestelde richtlijnen; het opstellen van een pedagogisch / recreatief programma; het aanbieden van bijkomende en specifieke lokale opvang.

De structuur en de leesbaarheid van het landbouwpark wordt gegarandeerd door een consolidatie en een uitbreiding van het bestaande netwerk van paden, samen met een duidelijk informatiesysteem voor bezoekers en gebruikers. Dit netwerk verbindt de buitenste buffer met de dorpskern en is in het oosten gelinkt aan het natuurlijk park. Het netwerk vormt tegelijk een opeenvolging van speciale plaatsen met een specifiek programma/functie. Het netwerk is uitgelegd volgens een eenvoudig (bestaand) systeem van tractorbaantjes, kreken en sloten. Het onderstreept de oude percelering van het polderlandschap en is verwoven met de kenmerkende bomenrijen en kanalen die aansluiten bij het landbouwpark.

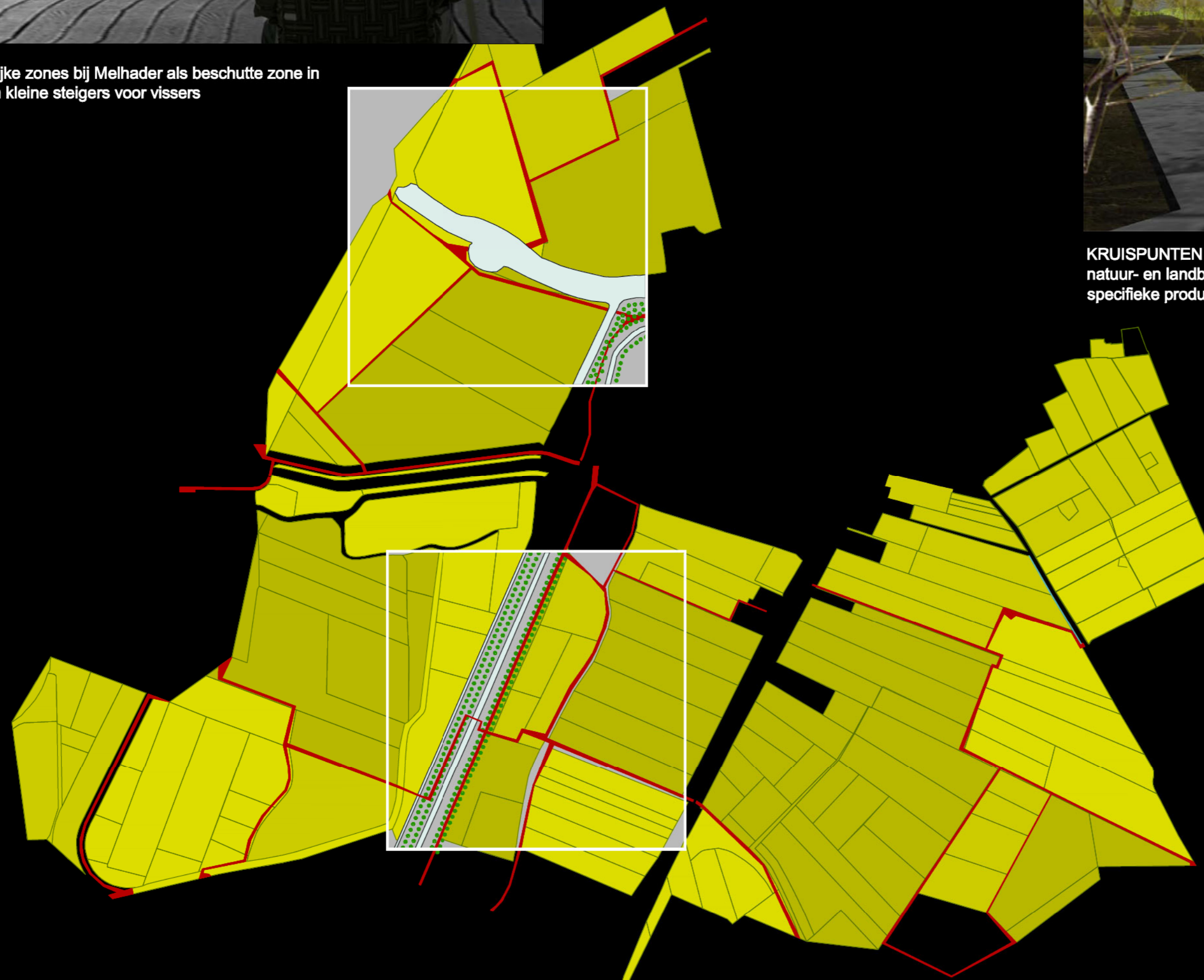

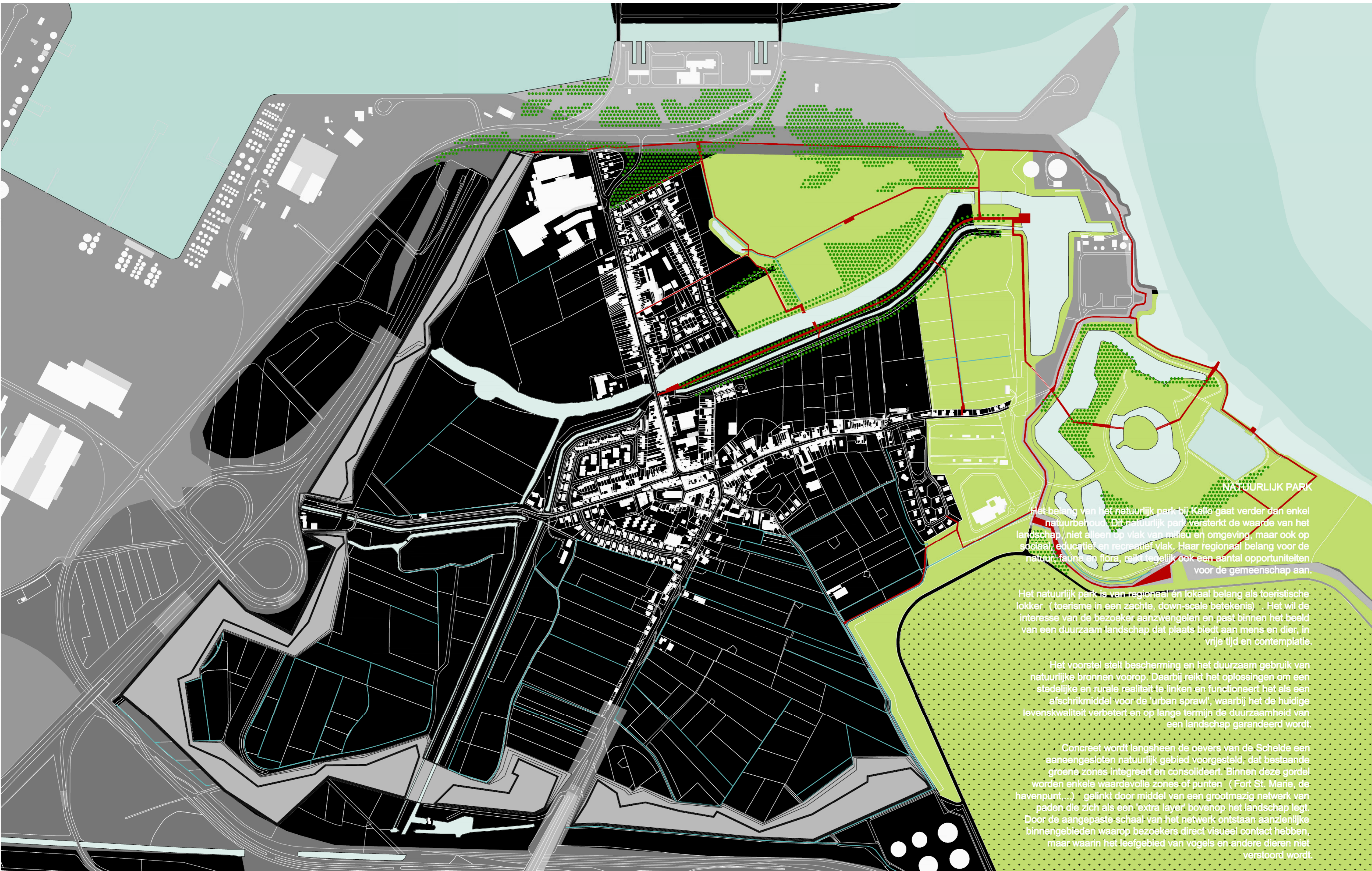
BESCHUTTE OASES: natuurlijke zones bij Melhader als beschutte zone in landbouwpark; rustplaatsen en kleine steigers voor vissers

KRUISPUNTEN PADENNETWERK: op enkele plaatsen kunnen deze punten als rustplaats en natuur- en landbouwinfopunt uitgewerkt worden. Een duidelijk communicatiesysteem wijst op specifieke productie - processen, gemassen, enz...

NATUURLIJK PARK
Het belang van het natuurlijk park bij Kalfje gaat verder dan enkel natuurbehoud. Dit natuurlijk park versterkt de waarde van het landschap, niet alleen op vlak van milieu en omgeving, maar ook op sociaal, educatief en recreatief vlak. Haar regionaal belang voor de natuur, fauna en flora, reikt tegelijk ook een aantal opportuniteiten voor de gemeenschap aan.

Het natuurlijk park is van regionaal én lokaal belang als toeristische lokker. (toerisme in een zachte, down-scale betekenis). Het wil de interesse van de bezoeker aanzwengelen en past binnen het beeld van een duurzaam landschap dat plaats biedt aan mens en dier, in vrije tijd en contemplatie.

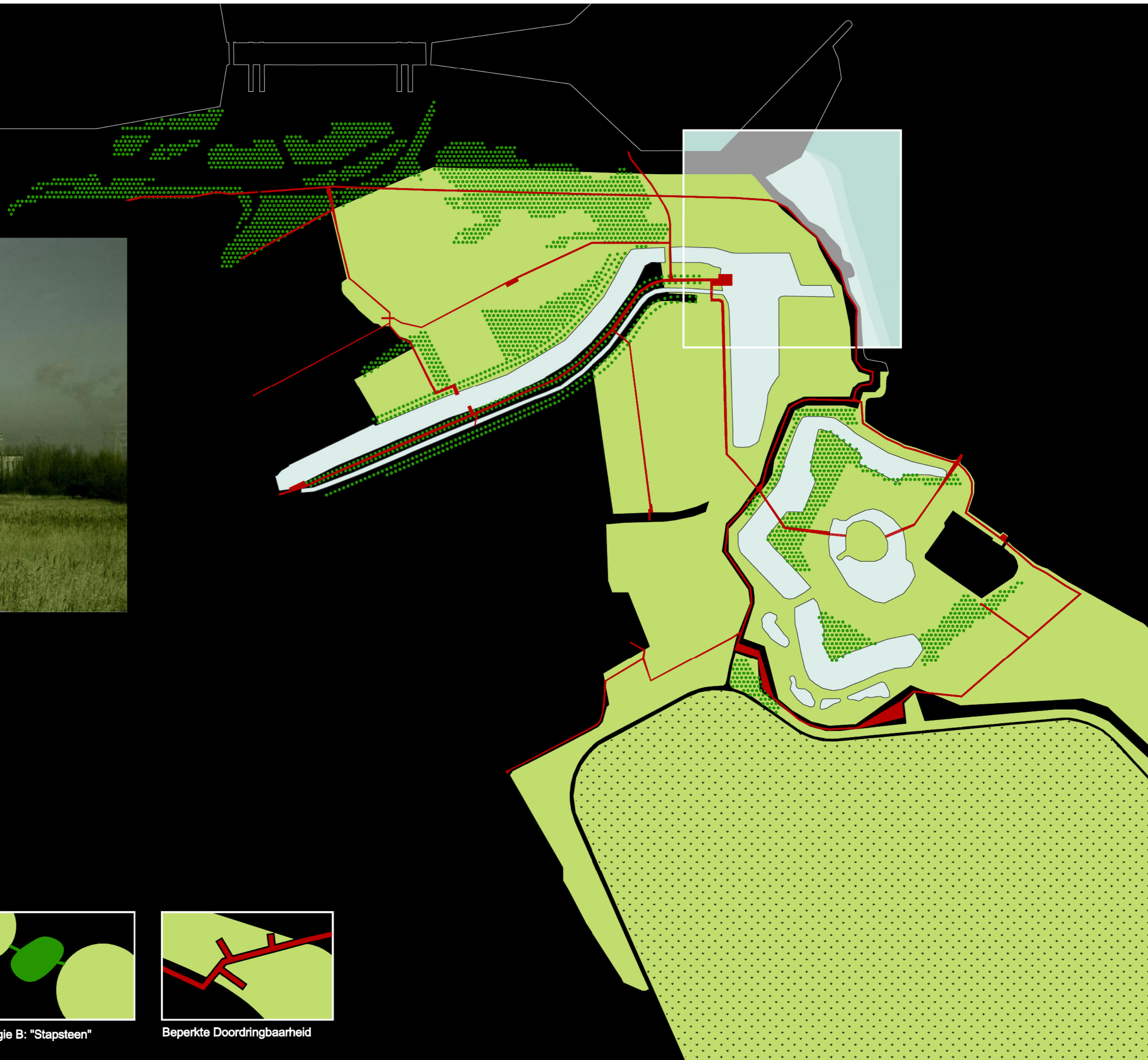
Het voorstel stelt bescherming en het duurzaam gebruik van natuurlijke bronnen voorop. Daarbij reikt het oplossingen om een stedelijke en rurale realiteit te linken en functioneert het als een afschrikmiddel voor de 'urban sprawl', waarbij het de huidige levenskwaliteit verbetert en op lange termijn de duurzaamheid van een landschap garandeerd wordt.

Concreet wordt langsheen de oevers van de Schelde een aaneengesloten natuurlijk gebied voorgesteld, dat bestaande groene zones integreert en consolideert. Binnen deze gordel worden enkele waardevolle zones of punten (Fort St. Marie, de havenpunt,...) gelinkt door middel van een grootmazig netwerk van paden die zich als een 'extra layer' bovenop het landschap legt. Door de aangepaste schaal van het netwerk ontstaan aanzienlijke binnengebieden waarop bezoekers direct visueel contact hebben, maar waarin het leefgebied van vogels en andere dieren niet verstoord wordt.

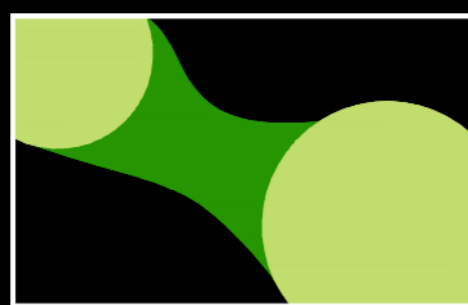

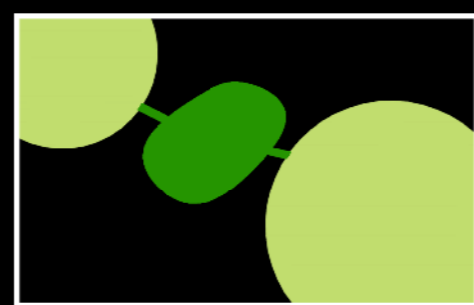
WANDELPADEN: een grootmazig netwerk van paden met grote natuurlijke tussengebieden. Verbinding tussen tort St.-Marie, Kallo, de 'havenpunt en de Melkader

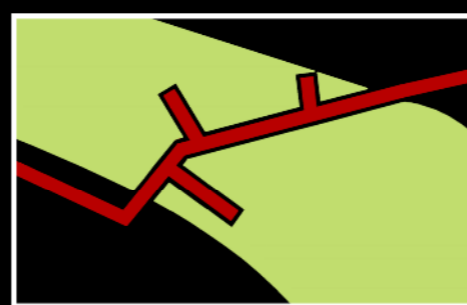
Afzonderlijke Natuurgebieden

Strategie A: Corridor

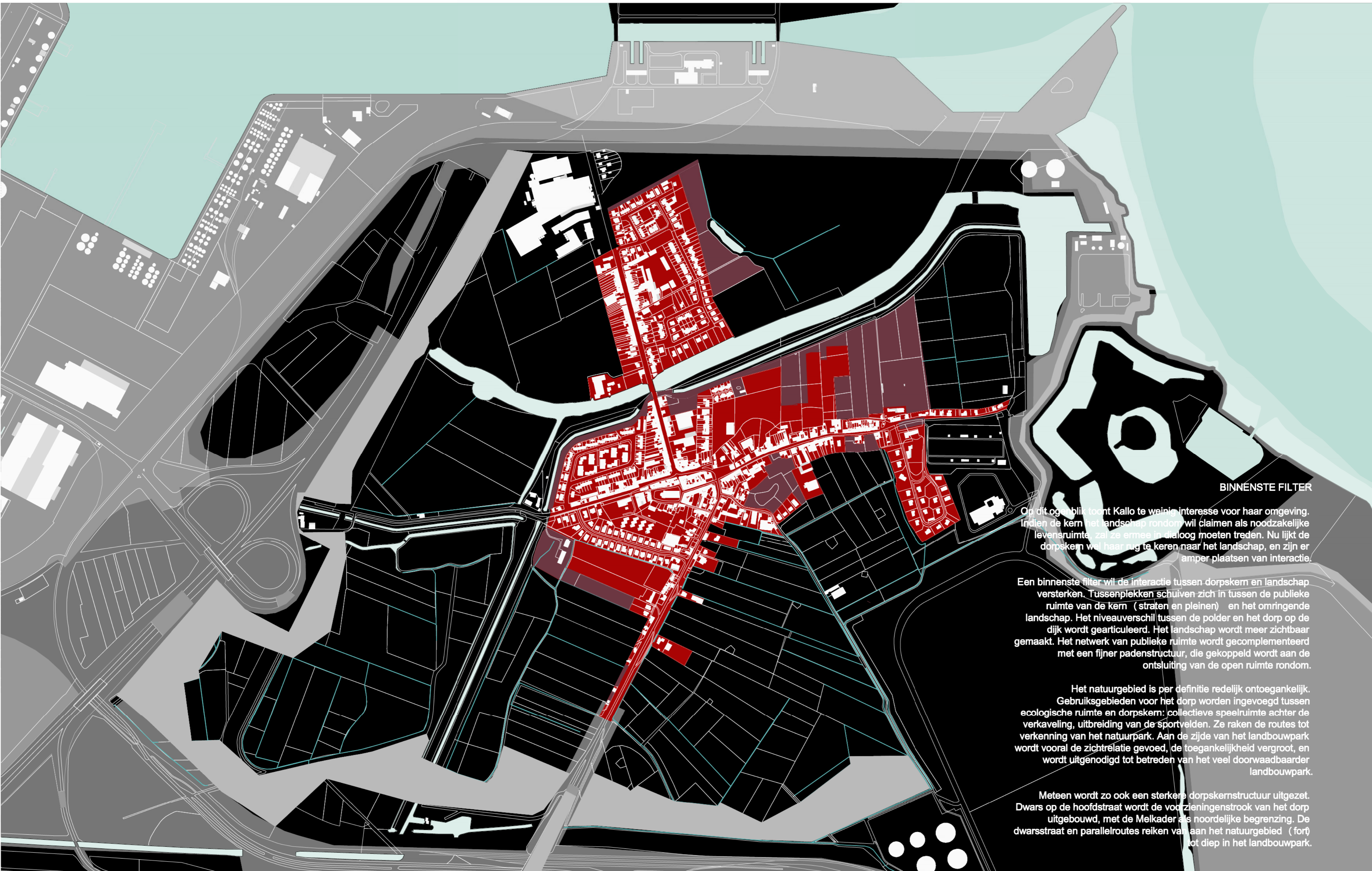
Strategie B: "Stapsteen"

Beperkte Doordringbaarheid

BINNENSTE FILTER

Op dit ogenblik toont Kallo te weinig interesse voor haar omgeving. Indien de kern het landschap rondom wil claimen als noodzakelijke levensruimte, zal ze ermee in dialoog moeten treden. Nu lijkt de dorpskern wel haar rug te keren naar het landschap, en zijn er amper plaatsen van interactie.

Een binnenste filter wil de interactie tussen dorpskern en landschap versterken. Tussenplekken schuiven zich in tussen de publieke ruimte van de kern (straten en pleinen) en het omringende landschap. Het niveauverschil tussen de polder en het dorp op de dijk wordt gearticuleerd. Het landschap wordt meer zichtbaar gemaakt. Het netwerk van publieke ruimte wordt gecomplementeerd met een fijner padenstructuur, die gekoppeld wordt aan de ontsluiting van de open ruimte rondom.

Het natuurgebied is per definitie redelijk ontoegankelijk. Gebruiksgebieden voor het dorp worden ingevoegd tussen ecologische ruimte en dorpskern: collectieve speelruimte achter de verkaveling, uitbreiding van de sportvelden. Ze raken de routes tot verkenning van het natuurpark. Aan de zijde van het landbouwpark wordt vooral de zichtrelatie gevoed, de toegankelijkheid vergroot, en wordt uitgenodigd tot betreden van het veel doorwaadbaarder landbouwpark.

Meteen wordt zo ook een sterkere dorpskernstructuur uitgezet. Dwars op de hoofdstraat wordt de voorzieningenstrook van het dorp uitgebouwd, met de Melkader als noordelijke begrenzing. De dwarsstraat en parallelroutes reiken van aan het natuurgebied (fort) tot diep in het landbouwpark.

FILTER NAAR NATUURLIJK PARK:
 bijvoorbeeld in te richten als speelterrein jeugdbeweging
 (lokale CHIRO) met speelheuvels als buffer tussen
 woningen en natuurgebied fungeren

**ROUTE MET RUSTPLAATSEN LANGS MELKADER
 TOT AAN HAVENPUNT, VERBINDING NAAR
 SPORTVELDEN**

**ROUTE VAN KERK TOT AAN SPORTVELDEN
 LANGSHEEN ACHTERKANTEN, SPORTVELDEN ALS
 'KAMERS' (OMRINGD DOOR POPULIEREN) IN HET
 LANDSCHAP**

UITNODIGENDE TOEGANG TOT MELKADER:
 plein met parkeerplaatsen achter rijwoningen herinrichten
 als toegang tot Melkader

SPEELRUIMTE MET UITZICHT:
 ruimte achter sociale woningen inrichten als
 buurtspeelplein

KINDERBOERDERIJ BIJ KAPELLEKE:
 dieren in weide achter hoeve en zitruimte voor senioren
 bij de kapel; samengebruik door verschillende generaties

OPENING NAAR LANDSCHAP:
 verbinding maken met rietveld tussen bestaande
 bebouwing, uitnodiging tot wandeling in landschap,
 broodjeszaak met landschappelijke meerwaarde!

